

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

از سبوری بحث‌های فقه تربیتی | ۲

نشر موسسه اشراق و عرفان | ۱۲

مسلسل نشر | ۲۹

- سرشناسه : اعرافی، علیرضا، ۱۳۳۸ -
- عنوان و نام پدیدآور : احکام تربیت فرزند/ علیرضا اعرافی؛ تحقیق و نگارش سید نقی موسوی.
- مشخصات نشر : قم : موسسه اشراق و عرفان، ۱۳۹۵.
- مشخصات ظاهری : ۹۶ ص. : نمودار؛ ۱۲×۲۱ س م.
- فروست : نشر موسسه اشراق و عرفان؛ ۹. فقه تربیتی؛ ۲.
- شابک : ۶-۸-۹۱۶۲۰-۶۰۰-۹۷۸-۷۰۰۰۰ ریال
- وضعیت فهرست نویسی : فیپا
- یادداشت : کتابنامه.
- یادداشت : چاپ دوم.
- موضوع : کودکان -- سرپرستی -- جنبه های مذهبی -- اسلام
- موضوع : تربیت خانوادگی -- جنبه های مذهبی -- اسلام
- شناسه افزوده : موسوی، سید نقی، ۱۳۵۷-
- رده بندی کنگره : ۳ الف۶الف/۴/ BP ۲۵۳
- رده بندی دیویی : ۲۹۷/۶۴۴
- شماره کتابشناسی ملی : ۳۲۸۷۶۲۵

احكام تربيت فرزند

عليرضا اعرافی

احکام تربیت فرزند

علیرضا اعرافی

تحقیق و نگارش سیدنقی موسوی
ناشر موسسه اشراق و عرفان
ویراستار محمد خیری
امور هنری حسن مختاری
نوبت و تاریخ چاپ دوم / بهار ۱۳۹۵
لیتوگرافی، چاپ و صحافی سازمان چاپ اسراء
شمارگان ۲۰۰۰ نسخه
قیمت ۷۰۰۰ تومان

کلیه حقوق برای موسسه اشراق و عرفان محفوظ است

ISBN : 978-600-91620-8-6

تلفن: ۰۲۵-۳۷۷۴۸۵۴۰
www.eshragh-erfan.com
نمابر: ۰۲۵-۳۷۷۴۸۵۴۱
info@eshragh-erfan.com

آدرس: ایران، قم، خیابان معلم، کوچه ۸، کوچه شهید محقق، پلاک ۵۹

کانال تلگرام: @EshraghErfan

فهرست مطالب

۷	سخن مؤسسه
۹	پیشگفتار

فصل اول: کلیات

۱۳	۱. تربیت اسلامی
۱۷	۲. فقه تربیتی
۲۱	۳. کتاب پیش رو

فصل دوم: احکام فراساحتی تربیت فرزند

۲۷	۱. معیارهای گزینش روش های تربیتی
۳۰	۲. اصلاح نگرش والدین به فرزند
۳۳	۳. مشورت در تربیت فرزند
۳۶	۴. عدالت‌ورزی بین فرزندان
۳۹	۵. الزام و اجبار در تربیت
۴۴	۶. وفای به وعده به کودکان

فصل سوم: احکام ویژه ساحت‌های تربیتی

۴۹	۱. تربیت دینی
۵۶	۲. تربیت اعتقادی
۶۲	۳. تربیت عبادی
۶۳	(۱) وظایف و مسئولیت‌ها
۶۵	(۲) آموزش نماز
۶۸	(۳) آموزش روزه
۶۹	(۴) آموزش دیگر احکام
۷۰	(۵) آموزش قرآن
۷۴	۴. تربیت عاطفی
۷۵	(۱) وظایف و مسئولیت‌ها
۷۷	(۲) قلمرو تربیت عاطفی و حدود مهرورزی
۷۸	(۳) جهت‌دادن به عواطف فرزند
۷۹	(۴) روش‌های تربیت عاطفی
۸۳	۵. تربیت جسمانی
۸۷	۶. تربیت جنسی
۸۸	(۱) وظایف و مسئولیت‌ها
۹۰	(۲) روش‌های تربیت جنسی
۹۴	کتابنامه

سخن مؤسسه

پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی، رسالت حوزه‌های علمیه را دو چندان کرده است؛ نظام اسلامی برای تأمین پشتوانه‌ی تئوریک خود به منظور تصمیم‌گیری و اجرا باید مبانی علمی لازم را در اختیار داشته باشد، و این عرصه‌ای است که حوزه‌ی علمیه در کنار دیگر مجامع علمی باید در آن نقش فعال داشته باشد؛ زیرا بدون گسترش مرزهای علوم اسلامی به مباحث نوپدید و تولید علوم انسانی با رویکرد اسلامی، این نیاز پاسخ مناسب نمی‌یابد. ضرورت مجاهدت علمی به منظور پاسخگویی به مطالبات روزافزون و برحق جامعه‌ی دینی، آنگاه به اثبات می‌رسد که در نظر داشت؛ اولاً تحولاتی جدید در مجموعه‌ی دانش بشری، به‌ویژه علوم انسانی رخ داده است، ثانياً زندگی انسان معاصر به واسطه پیشرفت در علوم و فناوری‌های جدید، دستخوش تطوراتی شگرف شده است، ثالثاً شکل‌گیری نظام اسلامی، فرصت مناسبی را فراروی جامعه‌ی دینی قرار داده است تا به اهداف خود دست یابد؛ از این رو سرعت بخشیدن به فعالیت‌های علمی حوزوی به منظور توانمندسازی نظام اسلامی در این باره ضروری می‌نماید.

«موسسه اشراق و عرفان» که فعالیت خود را از سال ۱۳۸۶ با نظارت علمی و ریاست عالی آیت‌الله اعرافی آغاز کرده است، در عین تأکید بر

اصالت‌های حوزوی، سعی در رفع نیازمندی‌های معرفتی انسان معاصر دارد؛ از این رو مأموریت‌های خود را «پژوهش در زمینه‌ی فقه‌های نو و فلسفه‌های مضاف بر مبنای روش اجتهادی در راستای نظام‌سازی اسلامی»، «پرورش پژوهشگران صاحب‌نظر در عرصه‌ی فقه‌های نو و فلسفه‌های مضاف و نظام‌سازی اسلامی» و «اسلامی‌سازی علوم انسانی» قرار داده است تا بتواند به ایفای نقشی مؤثر در این مجال پردازد.

بی‌شک، والدین در راستای تربیت فرزندان و نیل ایشان به اهداف تربیتی، ناچار از در اختیار داشتن ریزدستورات کاربردی و عینی هستند که به‌دور از مباحث تفصیلی و تخصصی، اقدامات تربیتی را جهت‌دهی و هدایت نماید، از آنجا که آموزه‌های دین و به‌خصوص فقه، در صدد نظم الهی دادن به رفتار مکلفان است، استنباط احکام تعلیم و تربیت و تعیین حقوق و وظایف مریبان از منظر شرعی و فقهی، ضرورت دو چندان می‌یابد؛ کتاب حاضر، تأمین این ضرورت را به عهده گرفته است.

«مؤسسه اشراق و عرفان» بر خود لازم می‌داند از حضرت آیت‌الله اعرافی که با همراهی گام‌به‌گام در تولید و اعمال نظارت و ارزیابی نهایی، امکان به ثمر رسیدن این اثر را فراهم آورده‌اند، تشکر کند. همچنین از تلاش‌های حجت‌الاسلام سیدنقی موسوی، در تحقیق و تنظیم و نیز از زحمات حجج اسلام آقایان مصطفی محامی، دکتر محمد داودی و علی چراتیان در ارزیابی این نوشتار تقدیر می‌شود.

امید است صاحب‌نظران و اندیشوران حوزه و دانشگاه، موسسه‌ی اشراق و عرفان را به‌منظور بهبود تولیدات علمی آینده، از نظرات و پیشنهادات سازنده‌ی خود محروم‌نمایند.

پیشگفتار

حساسیت فرایند تعلیم و تربیت و اهمیت زوایای و اعتبار پژوهش‌های تربیتی از سویی و حضور دین و به‌ویژه گزاره‌های تجویزی دین در قالب بایدها و نبایدهای فقهی از سوی دیگر، پیوند فقه و تربیت را ضروری‌تر می‌نمایاند. ضرورت استخراج و استنباط احکام و وظایف شرعی مریبان و متریبان با بهره‌گیری از روشی مُنضبط، ایده‌ای به نام «فقه تربیتی» را شکل داده که توسط آیت‌الله علیرضا اعرافی در طول سالیان اخیر طراحی و تدریس شده است. ایشان به عنوان فقیهی متخصص در عرصه تعلیم و تربیت، با همکاری تعدادی از شاگردان خود به طراحی کلان‌پروژه «فقه تربیتی» پرداخته و کرسی درس خارج «فقه تربیتی» را در حوزه علمیه قم به بررسی احکام شرعی رفتارهای مریبان و متریبان اختصاص داده است.

هرچند پژوهش‌های گروهی پیچیدگی‌های خاص خود را دارد و تعیین سهم هریک از همکاران به راحتی میسر نیست؛ اما از باب قدردانی از دست‌اندرکاران و بیان تاریخچه‌ای از روند شکل‌گیری کتاب حاضر، به اختصار باید گفت که مباحث پیش‌رو، اقتباسی است از درس‌های مذکور^۱ که پژوهش و نگارش آنها با همکاری گروهی از پژوهشگران انجام گرفته است. روند پژوهش و نگارش این دروس به این صورت بوده که در مرحله اول، مدیر گروه فقه تربیتی، درس‌ها را در عناوین و موضوعات متعدد، به پژوهشگران محوّل نمود. این پژوهشگران به ترتیب الفبا عبارت‌اند از حجج

۱. این درس‌ها، به صورت دوجلسه در هفته، در حوزه علمیه قم، برگزار می‌شود و کتاب حاضر، برداشتی است از حدود ۹۰ جلسه درسی که در سال‌های ۱۳۸۷-۱۳۸۹ ارائه شده است.

اسلام آقایان احمد امامی‌راد، محمد قاسم رجایی، احمد شهامت، مهدی شکرالهی، حسین مولودی، سیدنقی موسوی، تقی مهری، ستار همتی و حسین یدالله‌پور.

در ادامه محققان با دستمایه قرار دادن متن درس‌ها، به مستندسازی، مستدل‌سازی، بسط و پژوهش در قلمرو موضوع خود پرداختند. این مرحله با همراهی و ارزیابی یک ناظر علمی (عموماً آقای سیدنقی موسوی و در یک موضوع، آقای علی حسین‌پناه) انجام شده است.

در مرحله بعد، استاد اعرافی هر یک از مقالات را به دقت مورد ارزیابی و نقادانه قرار داده و نظرات اصلاحی خود را بیان نمودند تا اینکه هر موضوع به سرانجام مطلوب رسید.

در مرحله پسین، مولف کتاب حاضر، کوشیده است تا بر اساس مجموعه پژوهش‌های انجام شده (حدود هشتصد صفحه‌ای)، به گردآوری، تنظیم، تکمیل، پژوهش و نگارش دستاوردهای فقهی بپردازد و مجموعه‌ای از موضوعات منسجم مربوط به تربیت فرزند را سامان دهد و با ادبیاتی روان و غیرتخصصی، بخش‌هایی از احکام والدین در فرزندپروری را به مخاطبان عمومی عرضه کند. پس از پایان نگارش، این کتاب توسط حضرت استاد اعرافی مورد ارزیابی قرار گرفت.

از آنجا که پژوهش‌های تازه و بی‌سابقه، عاری از آسیب‌های محتوایی و ساختاری نیست، متواضعانه از انتقادهای و پیشنهادهای فقیهان، تربیت‌پژوهان، مربیان، والدین و همه صاحب‌نظران استقبال می‌شود.

در پایان از استاد اعرافی به خاطر همراهی و همدلی در به ثمر رسیدن این اثر، از القای دروس و راهنمایی گام‌به‌گام تا ارزیابی کتاب حاضر، تشکر فراوان می‌شود. همچنین شایسته است از همکاری‌های بی‌دریغ حجت‌الاسلام سعیدی مدیر مؤسسه اشراق و عرفان، پژوهشگران گروه «فقه تربیتی»، مولف کتاب و دیگر همکاران قدردانی شود.

مدیر گروه فقه تربیتی